

EU-fisket i norsk økonomisk sone

Når Norge og EU bytter fiskekvoter, er det basert på avtaler og ikke historiske rettigheter.

(Foto: Larvik sportsfiske.)

Norges fiskerisamarbeid med EU baserer seg blant annet på årlig forhandlede kvoteavtaler om Norges og EUs fiske. Dette gjelder fellesbestandene i Nordsjøen, norsk fiske vest av De britiske øyer og ved Grønland, samt EUs fiske i Norges økonomiske sone (NØS) i Barentshavet. Hva er rettsgrunnlag for det fiskeripolitiske samarbeidet mellom Norge og EU, og hvordan er for eksempel et prinsipp som «relativ stabilitet» gjeldende i Norges økonomiske sone?

Rettsgrunnlaget for EU-fisket i norsk økonomisk sone

Det formelle grunnlaget for samarbeidet og for EUs rett til fiske i norsk farvann bygger på en avtale mellom Norge og EU (som da het Det europeiske økonomiske felleskap) om fiskerier av 27. februar 1980 med senere brevveksling av 1992. Avtalen inneholder bestemmelser om forvaltning av felles fiskebestander og gjensidig godkjenning til å fiske i den andre parten si fiskerisone. Norge og EU har dermed et felles ansvar for å forvalte fiskeressursene i Nordsjøen, blant annet gjennom å fastsette årlig de største tillatte fangstmengder (totalkvoter) for disse bestandene. Siden 1979 har det således vært overenskomst mellom Norge og EU om delingen av totalkvotene for fellesbestandene av torsk, hyse, sei, kviting og rødspette i Nordsjøen. Klausulene i avtalen har vært uendret siden 1994 og mht. makrellen – fordi fisken til nå har hatt en østlig distribusjon slik at norske fiskere kunne ta kvotene ved fiske i norsk sone – har det aldri før oppstått problemer knyttet til forståelse av avtalen, verken

Nr. 13, oktober 2009

Forfatter: Franziska Hentschke og Peter Ørebech

Kategori: Fiskeri

Stikkord:

- Torskekvoter
- Makrellfiske
- EØS
- Fiskeravtalen
- Havrett

Bakgrunn:

I september 2009 uttalte forhenværende fiskeriminister Helga Pedersen at torskekvoter som Norge tildeler EU i nord har sin basis i historiske bindende rettigheter. Noen uker etterpå måtte norske makrellfiskere etter kort varsel avbryte fisket i EU-sonen. Gjelder de historiske rettigheter til fiske i hverandres soner, kun én vei, til fordel for EU? Grunnen til makrellkonflikten er at EU og Norge tolker kvotestørrelsen som kan fiskes i EU-sone på ulike måter. Adgangen har i flere tiår vært avtalefestet i fiskeravtalen mellom Norge og EU. En utstenging kan medføre at norsk fiskerinæring taper over en milliard kroner i inntekter.¹ Begge hendelser gir grunnlag for en diskusjon om den internasjonale ordning om fiskens fordeling i den norske økonomiske sonen.

fra EU eller Norge sin side.

Også FNs havrettskonvensjon av 1982 slår klart og utvetydig fast i artikkel 56 at kyststaten har suverene rettigheter til å utnytte levende naturforekomster i den økonomiske sone. Dermed ble det skapt ny internasjonal rett som satte til side den gamle havrett anno 1958 og mulig sedvanerett, som gav EU rett til fiske i Barentshavet, innenfor områder som er dekket av de økonomiske soner.

Den gjeldende konvensjonen fastsetter også at de kystløse og de geografisk vanskeligstilte stater er de eneste parter som kan opprettholde visse rettigheter i kyststatens økonomiske sone er (artikkel 69 og 70). Dette omfatter ikke EU. Der fisken migrerer skal kyststatene samarbeide om forvaltningen av fisken (artikkel 63). En slik avtale er for eksempel den som er inngått mellom Norge og Russland, og som forvaltes av Den norsk-russiske fiskerikommisjon. I dette forum arbeider Russland og Norge sammen når det gjelder fisk av norsk-arktisk torsk. EU er ikke med her fordi torsken ikke på noe tidspunkt befinner seg i EU-havet.

Klare formuleringer - ingen EU rettighet bygget på historisk grunnlag

Etter at norske makrellfiskere ble utestengt av EU-sonen, refererer også pressemeldingene fra regjeringen og fiskeridepartementet utelukkende til fiskeriattalene som grunnlag for EUs fiskerettigheter i den norske økonomiske sonen.

Da Norge ikke argumenterer med historiske rettigheter, men med fiskeriattalen, indikerer dette klart at Norge anser norske rettigheter i EU-sonen begrunnet i fiskeriattalen og ikke i historiske rettigheter. Det blir klargjort at det er bare fiskeriattalen EU handler i strid med – og ikke historiske, norske rettigheter.

Også i Stortingsmelding nr. 45 (2008-2009) «Om dei fiskeriattalane Noreg har inngått med andre land for 2009 og fisket etter avtalane i 2007 og 2008» er det tilkjennegitt at torsk nord for 620N er eksklusive norske bestander og at uerfangsten som EU har på permanent basis bygger på brevvekslingen av 2. mai 1992. Det fremkommer videre at disse avtalene med EU har vært videreført siden 1978. Samarbeidet kan bare endres gjennom en ny brevveksling eller ved en oppsigelse av EØS-avtalen.

Det er således klart at EU-fisket ikke er grunnet i juridiske rettigheter eller rettskrav og at fiske i norsk sone skjer med basis i fiskeriattalen og ikke med basis i historiske, bindende rettigheter. Dermed er også et prinsipp som «relativ stabilitet» ikke gjeldende i den norske økonomiske sonen.

Relativ stabilitet

Et helt sentralt punkt i fiskerinæringens forhold til EU gjelder råderetten over fiskeressursene. I dag styres EUs politikk på dette området av prinsippet om «relativ stabilitet», dvs. at medlemslandene får beholde sine historiske andeler av de ulike bestandene.

Relativ stabilitet finnes ikke som begrep - eller som ordning noe sted i havrettskonvensjonen. Relativ stabilitet er et EU-påfunn og en fordelingsnøkkel som ble nødvendig for å få Danmark, Irland og Storbritannia integrert i EEC i 1972. Det var også meningen at Norge skulle være med på ordningen, men nordmennene stemte som kjent nei.

Stabiliteten er ikke nedfelt i noen av traktatene som EU har, eller i tiltredelsesavtalene med de ulike medlemsland. Dette er kun sekundærlovgivning som EU når som helst kan endre. Dersom EU forandrer den felles fiskeripolitikken vil historiske rettigheter og relativ stabilitet kunne bli ofret. Dette gjelder særlig dersom EU innfører omsettelige kvoter.

Noter

1) http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/more_og_romsdal/1.6812673.

Franziska Hentschke er sekretær for Nei til EUs fiskeripolitiske utvalg. Peter Ørebech er førsteamanuensis i rettsvitenskap ved Norges Fiskerihøgskole (Universitetet i Tromsø).